

ZASADY Z ROCHDALE W OBECNEJ DZIAŁALNOŚCI POLSKICH KOOPERATYW SPOŻYWCZYCH

Małgorzata Jolanta Zbyrowska  <https://orcid.org/0000-0002-9911-3608>

Katedra Teorii Organizacji i Zarządzania
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Warszawski
e-mail: mzbyrowska@wz.uw.edu.pl

Streszczenie: Celem artykułu jest weryfikacja zastosowania klasycznych zasad spółdzielczych z Rochdale w obecnej działalności polskich kooperatyw spożywczych. Na podstawie uporządkowanego modelu logitowego zidentyfikowano czynniki mające istotny wpływ na możliwość stosowania wspomnianych zasad. Obserwacje uczestniczące autorki oraz badania literaturowe pozwoliły na sformułowanie pytania badawczego o wymiarze historyczno-organizacyjnym. Część empiryczna pracy została przygotowana w oparciu o dane zgromadzone w ramach badania ankietowego. Syntetyczne wnioski sformułowano z pomocą metod analizy ilościowej.

Słowa kluczowe: kooperatywa spożywcza, spółdzielczość, spółdzielnia, zasady z Rochdale, organizacja społeczna, ekologiczny, zarządzanie, uporządkowany model logitowy, zdrowa żywność, marketing, społeczna odpowiedzialność

JEL classification: L31, D26, O15, Q13, P13

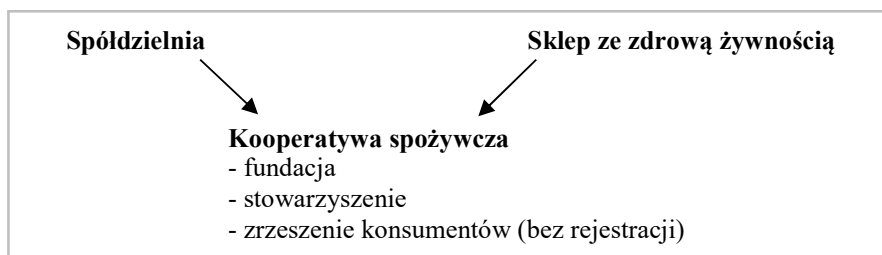
WSTĘP

Na przestrzeni lat można zaobserwować wyraźny proces ewolucyjny spółdzielczości – zarówno w Polsce, jak i poza granicami naszego kraju, umożliwiający jej sukcesywne dostosowywanie się do zmian zachodzących w otoczeniu. Widać to zwłaszcza w obecnym czasie kryzysu wywołanego pandemią koronawirusa. W tym trudnym czasie spółdzielnie pomimo ogromnego wpływu zmian związanych z kryzysem okazały się elastyczne, odporne i innowacyjne [World Cooperative Monitor 2020]. Spółdzielczość na świecie od zawsze odgrywała znaczącą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym

<https://doi.org/10.22630/MIBE.2022.23.1.3>

i w kształtowaniu warunków życia wielu milionów ludzi. Stanowiła szansę na rozwój lokalnej społeczności, przeciwdziałała ubóstwu i wykluczeniom społecznym oraz była niezwykle atrakcyjną formą gospodarowania [Drozd-Jaśniewicz, Wiatrak 2003]. Obecnie również jest ona wyrazem ukierunkowania na sprawy lokalne, pełniejsze zaspokajanie potrzeb członków i tworzenie wspólnej, nastawionej na ludzi „inwestycji” [Kawa, Kuźniar 2008]. Warto podkreślić, że rozwój spółdzielczości nie byłby i nadal nie jest możliwy bez pełnego zaangażowania, kreatywności, przedsiębiorczości, a przede wszystkim aktywności zrzeszonych osób [Szyszkowska 2013]. Zmiany dokonujące się na przełomie dziesięcioleci w historii światowej spółdzielczości, począwszy od powstania w 1844 roku w Rochdale w Anglii pierwszej spółdzielni [Pudełkiewicz 2009], a zwłaszcza zmiany w kwestiach stosowanych metod zarządzania oraz sposobów radzenia sobie z kryzysami są zjawiskiem interesującym pod względem organizacyjnym. Klasyczne zasady z Rochdale (tzn.: dobrowolne i otwarte członkostwo, demokratyczna kontrola członkowska, ekonomiczne uczestnictwo członków, autonomia i niezależność, kształcenie i szkolenie, współdziałanie, troska o społeczność lokalną) nadal są wymieniane jako fundament spółdzielczości światowej, która jest blisko związana z ruchem kooperatyw spożywczych. W tym miejscu pojawia się pytanie: Czy zasady z Rochdale (1844 rok) wpisują się także w działalność współczesnych kooperatyw spożywczych? Warto wyjaśnić, że termin spółdzielnia w języku angielskim wyrażany jest słowem „cooperative” lub w skrócie „coop”. Zatem polskie określenie „kooperatywa” jest rodzimym tłumaczeniem z języka angielskiego, które nawiązuje do zasad spółdzielczych. Należy dodać, że kooperatywa spożywcza w Polsce odróżnia się od podmiotu typowej spółdzielni jak na przykład spółdzielnie mleczarskie bądź spółdzielnia spóżywców „Społem”. W polskim systemie gospodarczym kooperatywa spożywcza oznacza organizację społeczną, która jest związana z zakupem i dostarczaniem żywności lub wspólnym zaopatrywaniem się w żywność. Najczęściej przybiera ona formę prawną fundacji, stowarzyszenia lub zrzeszenia konsumentów bez wymogu rejestracji. Termin kooperatywa jest nazwą polską, która w przypadku kooperatywy spożywczej skupia wybrane cechy spółdzielni oraz sklepu ze zdrową żywnością, co przedstawiono na rysunku 1.

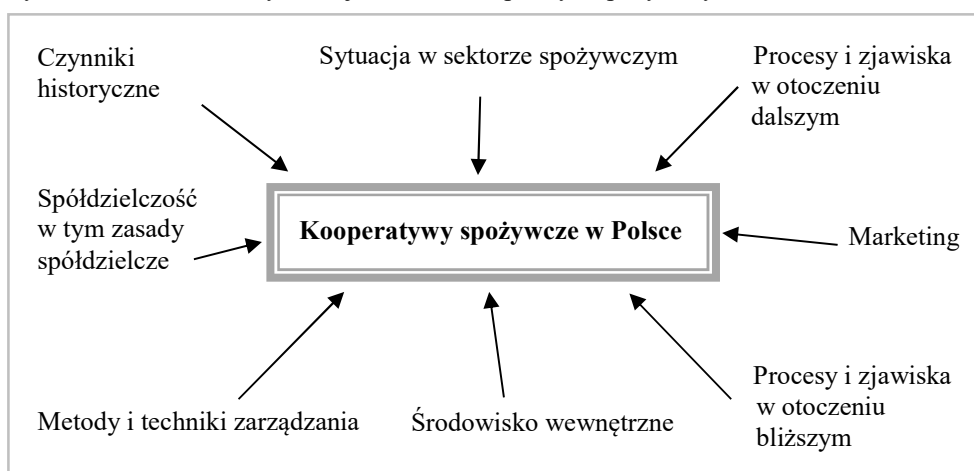
Rysunek 1. Kooperatywa spożywcza w kontekście terminologii polskiej



Źródło: opracowanie własne

Funkcjonowanie kooperatyw spożywczych w obecnym czasie osadzone jest w podobnych realiach społeczno-gospodarczych jak wielu innych podmiotów. Szerokie ramy gospodarki rynkowej nadają kształt warunkom prowadzenia działalności większości podmiotów obecnych na rynku, jednak podkreślić należy, że znaczący wpływ na sytuację współczesnych kooperatyw spożywczych w Polsce posiada grupa czynników związana z wymiarem historycznym, sytuacją sektora spożywczego oraz efektywnym zarządzaniem i prowadzeniem działalności marketingowej (rysunek 2).

Rysunek 2. Determinanty funkcjonowania kooperatyw spożywczych w Polsce



Źródło: opracowanie własne

Natomiast dwa fundamentalne elementy wyróżniające spółdzielnie od wszelkich innych przedsiębiorstw to proces podejmowania decyzji oraz forma własności. W rzeczywistości rozpoznanie podmiotów spółdzielczych w przekroju międzynarodowym nie jest rzeczą łatwą. Dzieje się tak ponieważ konstrukty i regulacje prawne poszczególnych państw mogą znacznie się od siebie różnić. W wielu krajach nawet nie istnieje odrębne ustawodawstwo spółdzielcze. W takich przypadkach najlepszym wyróżnikiem spółdzielczości okazują się tak zwane Międzynarodowe Zasady Spółdzielcze [Birchall 1997]. Aktualna wersja tych zasad została przyjęta w 1995 roku podczas kongresu w Manchesterze. Stało się to za sprawą Deklaracji Spółdzielczej Tożsamości [International Cooperative Alliance 2020], którą zatwierdził wówczas Międzynarodowy Związek Spółdzielczy. Deklaracja ta sięga głęboko do korzeni światowej spółdzielczości i czerpie właśnie z zasad ustanowionych przez Pionierów z Rochdale (1844 rok). Zasady ustalone dla pierwszego na świecie przedsiębiorstwa spółdzielczego zostały jedynie zmodernizowane i dostosowane do wymagań współczesnego świata. Nadal jednak odwołują się one do tych samych wartości, które przyświecały twórcom historycznego ruchu, były to przede wszystkim: samopomoc, równość,

współodpowiedzialność, demokracja, solidarność. Pierwsza wymieniona idea tzw. „spółdzielczej samopomocy” umieszcza swoje źródło w przekonaniu, iż każdy człowiek „może i powinien brać odpowiedzialność za swoje życie” [Brzozowska 2007, str. 36]. Równoległe koncepcja spółdzielcza akcentuje pogląd, iż do rozwoju jednostki niezbędne są współpraca i współdziałanie z innymi. Ponadto bardzo istotną rolę odgrywają w spółdzielczości wyznawane wartości etyczne, takie jak uczciwość, społeczna odpowiedzialność, otwartość i troska o innych. Wymienione wartości oraz idee w przypadku typowych spółdzielni muszą być traktowane jako konieczność, choć oczywiście mogą one również przejawiać się w przypadku wielu innych przedsiębiorstw [Co-operation 2013]. Celem artykułu jest weryfikacja zastosowania klasycznych zasad spółdzielczych z Rochdale w obecnej działalności polskich kooperatyw spożywczych.

WYKORZYSTANE NARZĘDZIA ANALIZY DANYCH ORAZ ICH ŹRÓDŁA

Chociaż w badaniu przeprowadzono modelowanie oparte na założeniu, że zmienna zależna przyjmuje wartości uporządkowane to opis metody badawczej należy rozpocząć od jej źródła, czyli modelu wyboru binarnego. Dzieje się tak, ponieważ zarówno modele zmiennych jakościowych o wartościach uporządkowanych jak i nieuporządkowanych stanowią rozwinięcie regresji dwumianowej (tj. wyboru binarnego z ang. binary choice). Zmienna zależna Y , która może przyjmować jedynie dwie wartości (tzn. 1 lub 0) jest nazywana dwumianową, binarną lub dychotomiczną. Model, który pozwala wyjaśnić zmienność takiej zmiennej to właśnie regresja dwumianowa (inaczej model wyboru binarnego) [Gruszczyński 2012]. Zmienna dychotomiczna, która może przyjmować tylko dwie wartości (tzn. 1 lub 0) w rzeczywistości odzwierciedla określoną sytuację lub decyzję. Stąd w ogólnym podejściu zależność pomiędzy tą specyficzną zmienną endogeniczną, a zbiorem zmiennych egzogenicznych sprowadza się do oszacowania modelu prawdopodobieństwa, który uzależnia p_i (prawdopodobieństwo przyjęcia wartości 1 przez zmienną y_i) dla i -tego obiektu od funkcji k -zmiennych objaśniających zawartych w wektorze X :

$$p_i = F(x_i' \beta), \quad (1)$$

$$x_i' \beta = (1 \ X_{1i} \ X_{2i} \ \dots \ X_{ki}) (\beta_0 \ \beta_1 \ \beta_2 \ \dots \ \beta_k)'$$

gdzie:

X_{ki} – zmienna egzogeniczna numer k dla obserwacji i ;

β_k – parametr przy zmiennej egzogenicznej numer k .

W niniejszym badaniu analiza danych empirycznych została przeprowadzona z wykorzystaniem modeli zmiennych jakościowych wielomianowych. Przyjęte podejście analityczne zostało podyktowane specyfiką danych, które pozyskano

w drodze badania ankietowego oraz odpowiedziami respondentów na skali przedziałowej. W szczególności użytecznym narzędziem analitycznym okazał się w tym przypadku uporządkowany model logitowy [McFadden 1981] stanowiący uogólnienie modelu logitowego dwumianowego na większą liczbę progów [Gruszczyński 2012].

Idea modelu logitowego została oparta na wykorzystaniu funkcji F , którą zapisuje się jako dystrybuantę rozkładu logistycznego:

$$p_i = F(x_i' \beta) = \frac{\exp Z_i}{(1 + \exp Z_i)^2} \quad (2)$$

W podanej formule modelu wartości p_i zawierają się zawsze w przedziale $(0,1)$. Funkcja odwrotna do F , to zatem:

$$F^{-1}(p_i) = \ln \frac{p_i}{1 - p_i} \quad (3)$$

Zawiera ona wyrażenie zwane „logitem” czyli:

$$\ln \frac{p_i}{1 - p_i} \quad (4)$$

które odzwierciedla logarytm ilorazu prawdopodobieństw przyjęcia oraz nieprzyjęcia wartości 1 przez zmienną zależną y_i .

W przypadku uporządkowanego modelu logitowego p_{ij} jest prawdopodobieństwem takiego zdarzenia, że zmienna obserwowalna y dla i -tego obiektu przyjmuje wartość równą j (gdzie k_j wyraża koniec j -tego przedziału):

$$p_{ij} = \frac{\exp(k_j - x_i' \beta)}{1 + \exp(k_j - x_i' \beta)} - \frac{\exp(k_{j-1} - x_i' \beta)}{1 + \exp(k_{j-1} - x_i' \beta)} \quad (5)$$

Oszacowanie modelu wymaga w tym przypadku nie tylko estymacji wektora parametrów β , ale również oszacowania progowych wartości wektora k (ang. thresholds). Należy dodać, że w modelach logitowych klasyczne miary dopasowania takie jak na przykład współczynnik determinacji R^2 tracą na znaczeniu lub ewentualnie po pewnych przekształceniach służą do porównywania modeli. Do oceny modelu wykorzystuje się test ilorazu wiarygodności, który pozwala zweryfikować hipotezę zerową o zerowych wszystkich parametrach modelu oprócz stałej.

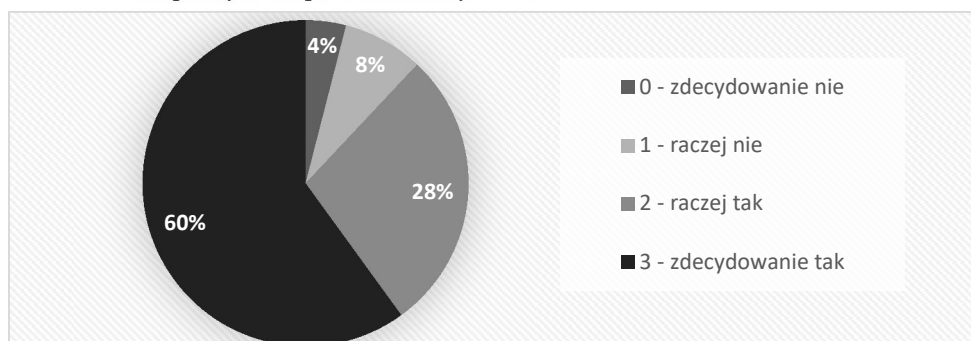
Badanie empiryczne przedstawione w ramach niniejszego artykułu zostało oparte na danych pierwotnych zgromadzonych w ramach właściwego badania ankietowego. Kwestionariusz ankiety udostępniony został w formie elektronicznej członkom 48 kooperatyw spożywczych w dniach od 1 sierpnia do 30 września 2021 roku. Badanie właściwe zostało poprzedzone krótkim badaniem pilotażowym, które miało miejsce w lipcu tego samego roku i pozwoliło zweryfikować poprawność przygotowanych pytań. W trakcie zbierania danych

okazało się, że 11 z 48 kooperatyw zakończyło swoją działalność i z tego powodu kontakt z tymi podmiotami jest niemożliwy. Ostatecznie kwestionariusz ankiety został wypełniony przez 115 członków blisko związanych z działającymi obecnie na terenie Polski 37 kooperatywami spożywczymi. Były to w większości osoby aktywnie zaangażowane w funkcjonowanie kooperatyw i chętnie udzielały odpowiedzi na przygotowane pytania. Zważywszy na fakt, że kwestionariusze ankiet zostały wypełnione przez członków, których należy uznać za reprezentantów wszystkich działających w naszym kraju kooperatyw spożywczych to można traktować niniejsze badanie jako pełne (tzn. dotyczące wszystkich 37 kooperatyw spożywczych w Polsce).

ANALIZA CZYNNIKÓW DETERMINUJĄCYCH STOSOWANIE KLASYCZNYCH ZASAD Z ROCHDALE

Ważnym wymiarem oceny działalności współczesnych kooperatyw spożywczych w ramach przeprowadzonego badania ankietowego była zgodność badanych organizacji z zasadami Rochdaleskimi (tj. dobrowolne i otwarte członkostwo, demokratyczna kontrola członkowska, ekonomiczne uczestnictwo członków, autonomia i niezależność, kształcenie i szkolenie, współdziałanie, troska o społeczność lokalną). Ocena zgodności respondentów z wymienionymi w kwestionariuszu ankiety stwierdzeniami została odnotowana na skali rangowej od 0 do 3 (gdzie 0 - zdecydowanie nie zgadzam się, 1 - raczej nie zgadzam się, 2 - raczej zgadzam się, 3 - zdecydowanie zgadzam się). Dobór skali odpowiedzi (tzn. stopnia oceny zgodności respondenta z danym stwierdzeniem) został podyktowany chęcią uniknięcia odpowiedzi neutralnych oraz ograniczeniem zbyt dużej liczby wariantów ocen bez straty na materiale badawczym. Tabela 1 zawiera wyniki oszacowań modelu pozwalając ocenić, które z badanych czynników w istotny statystycznie sposób determinują stosowanie klasycznych zasad z Rochdale.

Rysunek 3. Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące oceny funkcjonowania kooperatyw w oparciu o zasady z Rochdale



Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego

Odpowiedzi respondentów uzyskane na pytanie dotyczące aktualności klasycznych zasad z Rochdale (rysunek 3) wskazują jednoznacznie, że większość współczesnych kooperatyw spożywczych nadal funkcjonuje w oparciu o te fundamentalne zasady. Przynajmniej taka jest percepcja większości aktywnych członków kooperatyw w obszarze prowadzonej działalności (tzn. 88%).

Tabela 1. Tablica estymacyjna modelu oceny funkcjonowania kooperatyw w oparciu o zasady z Rochdale

Zmienne egzogeniczne	Oszacowanie parametru	Błąd standardowy	Statystyka t	Prawdopodobieństwo
Zatrudnienie menedżera	- 0,19	0,061	- 3,11	0,0023
Miasto powyżej 500	- 0,25	0,073	- 3,42	0,0009
Rok powstania	0,03	0,012	2,50	0,0138
Liczba przypadków 'poprawnej predykcji' = 79 (68,7%)				

Źródło: opracowanie własne w programie STATA

Jak wspomniano w części teoretycznej niniejszego opracowania w modelach logitowych współczynnik determinacji R^2 traci na znaczeniu i najczęściej w postaci zmodyfikowanej może być wykorzystany do porównywania modeli. Większą uwagę przykłada się w tym przypadku do testu ilorazu wiarygodności. W zaprezentowanym modelu wskazuje on na odrzucenie hipotezy zerowej, która mówi że wszystkie parametry modelu oprócz stałej są równe zero (test Chi-kwadrat osiągnął wartość równą 73,54). Program STATA podał również dla wskazanego testu Chi-kwadrat odpowiadającą mu wartość empirycznego poziomu istotności, która okazała się być mniejsza niż 0,0000. Otrzymane wartości potwierdziły zatem wysoką jakość oszacowanego modelu.

W przyjętym modelu zawarto wyłącznie parametry statystycznie istotnie różniące się od zera. Jak ukazało badanie istotny wpływ na ocenę kierowania się zasadami z Rochdale posiadają: zatrudnienie menedżera, miasto powyżej 500 tys. mieszkańców oraz rok powstania podmiotu. W oszacowanym modelu liczba przypadków poprawnej predykcji wyniosła 79 dla próby złożonej ze 115 respondentów. Oznacza to akceptowalnie wysoką wartość współczynnika poprawnych wyborów generowanych na podstawie modelu 68,7%. Fakt zatrudnienia menedżera wpływa negatywnie na ocenę stosowania przez kooperatywę zasad z Rochdale. Parametr -0,19 sugeruje, że szansa na wskazanie w kwestionariuszu ankiety wysokiej zgodności funkcjonowania organizacji z zasadami Rochadelskimi maleje średnio o 17% w sytuacji, gdy kooperatywa spożywcza zatrudnia zewnętrzną osobę zarządzającą (tj. menedżera) przy założeniu Ceteris Paribus (skrót C.P). Ponadto położenie organizacji w mieście powyżej 500 tys. mieszkańców zmniejsza przeciętnie szansę o 22% na stosowanie wyżej wspomnianych zasad C.P. Jednocześnie zmiana roku powstania kooperatywy o jednostkę (tzn. 1 rok) zwiększa szansę kierowania się podmiotu zasadami z Rochdale o średnio 3% przy założeniu C.P. Zatem młodsze

kooperatywy potencjalnie chętniej przyjmują za wzór swojego postępowania zasady z Rochdale.

PODSUMOWANIE

Współczesne kooperatywy spożywcze mają przed sobą niezwykle trudne zadanie. Podejmują one ideę kontynuacji działań wykreowanych przez dawne pokolenia, lecz funkcjonują w zgoła odmiennej rzeczywistości (zarówno rynkowej, jak i światopoglądowej). Wnioski z przeprowadzonego badania wskazują na pozytywny wpływ czynników o wymiarze historycznym na funkcjonowanie kooperatyw spożywczych w Polsce. Jest to związane z powszechnym uznaniem i stosowaniem tzw. zasad z Rochdale (rysunek 3). Przedstawiony w części empirycznej opracowania uporządkowany model logitowy (tabela 1) wskazuje ponadto, że niestety negatywny wpływ na szansę stosowania wymienionych zasad wywiera fakt zatrudnienia profesjonalnej osoby zarządzającej (tj. menedżera) oraz wielkomijska lokalizacja podmiotu. Zaobserwowano również większą skłonność do deklaracji klasycznych, a należałoby powiedzieć właściwie historycznych zasad z Rochdale (1844) w przypadku młodszych kooperatyw spożywczych. W obecnych czasach w Polsce (od początku XXI wieku) można zaobserwować zjawisko sukcesywnego i przebiegającego małymi krokami ale w konsekwentny sposób, odradzania się „klasycznego” ruchu spółdzielczego, współcześnie częściej określanego mianem kooperatyw. Dobrym tego przykładem są kooperatywy spożywcze [Bilewicz, Potkańska 2013] oraz rolnictwo wspierane przez społeczność – tzw. RWS [Skrzypczyński, Onyszkiewicz 2020].

Przeprowadzone badanie kwestionariuszowe obejmowało wszystkie kooperatywy spożywcze, które prowadzą działalność na terenie kraju. Należy mieć świadomość, że w międzyczasie dwie kooperatywy spożywcze przestały istnieć, a kontakt z ich aktywnymi członkami nie był możliwy. Ponadto obserwacja przebiegu badania wskazuje na uzyskanie odpowiedzi od tych członków kooperatyw, którzy są najsilniej zaangażowani w prowadzoną działalność. Naturalnym zjawiskiem było w tym przypadku niewielkie zaangażowanie członków kooperatyw spożywczych, których nie można zaliczyć do grupy tak zwanych liderów. Ponadto podkreślić należy, że badanie empiryczne przeprowadzone zostało w dość szczególnym czasie, który zbiegł się z pandemią COVID-19. Mogło to mieć znaczenie nie tylko w przypadku uzyskanej liczby odpowiedzi, ale również wpływać na sposób postrzegania wielu istotnych kwestii.

Odnosząc się szerzej do badanych kooperatyw spożywczych należy stwierdzić, że historia niejako zatoczyła koło, ponieważ w przeszłości dobrze rozwijały się spółdzielnie oparte na zaufaniu i zasadach, które funkcjonując integrowały społeczeństwo. Następnie nastął czas, w którym wiele obszarów organizacji i planowania ukierunkowano na masowość. Wiązało się to z procesem wytwarzania nastawionym na anonimowego odbiorcę. Jednocześnie konsument rzadko interesował się pochodzeniem produktu i organizacją, która go wytwarza.

Tymczasem w obecnych czasach szersza grupa nabywców zaczyna przejawiać zainteresowanie własnym zdrowiem i nie chce być traktowana masowo. Zatem istotne stało się pochodzenie produktu, jego jakość, miejsce i sposób wytwarzania. Pojawia się chęć nawiązania bliższych relacji z wytwórcami. W tym kontekście kooperatywy spożywcze opierając swe działania na zasadach sformułowanych i wypracowanych przez minione pokolenia niejako otrzymały dobrą „markę”.

BIBLIOGRAFIA

- Bilewicz A., Potkańska D. (2013) Jak kiełkuje społeczeństwo obywatelskie? Kooperatywy spożywcze jako przykład nieformalnego ruchu społecznego. *Trzeci Sektor*, 31, 25-34.
- Birchall J. (1997) *The International Co-operative Movement*. Manchester University Press, Manchester and New York.
- Brzozowska J. (2007) Spółdzielnia jako podmiot ekonomii społecznej. *Ekonomia Społeczna*, 1(1), 33-41.
- Co-operation (2013) *Co-operation. Responsible, Finnish, Ownership*. <http://pellervo.fi/wp-content/uploads/2013/10/Osuustoiminta-englanniksi.pdf> [dostęp: luty 2022].
- Drozd-Jaśniewicz I., Wiatrak A. P. (2003) *Spółdzielczość wiejska w gospodarce rynkowej (uwarunkowania działania i zmian)*. Krajowa Rada Spółdzielcza, Warszawa.
- Gruszczynski M. (red.) (2012) *Mikroekonometria. Modele i metody analizy danych indywidualnych*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- International Cooperative Alliance (2020) *The ICA Statement on the Cooperative Identity Historical Context and Global Relevance for Today*. <http://ica.coop/sites/default/files/news-item-attachments/25-anniversary-concept-note-final-draft-554502669.pdf> [dostęp: styczeń 2022].
- Kawa M., Kuźniar W. (2008) Rola spółdzielczości jako instytucji w przeciwdziałaniu nierówności ekonomicznych i społecznych. *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, 15, 310-317.
- McFadden D. L. (1981) *Econometric Models of Probabilistic Choice*. [in:] Manski C. F., McFadden D. (ed.) *Structural Analysis of Discrete Data with Econometric Applications*, Cambridge: The MIT Press, 198-272.
- Pudełkiewicz E. (2009) Spółdzielcze formy gospodarowania w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej. *Polityki Europejskie, Finanse i Marketing*, 51, 259-295.
- Skrzypczyński R., Onyszkiewicz, M. (2020) *Rolnictwo Wspierane przez Społeczność (RWS) w miejskich obszarach funkcjonalnych – charakterystyka, potencjalne korzyści i możliwości wsparcia przez administrację publiczną*. [w:] Grochowska A., Jurkowski W. (red.) *Przestrzeń miejska jako przedmiot badań w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*, Wrocław: Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, 9-29.
- Szyszkowska M. (red.) (2013) *Dzisiejsze znaczenie ideałów spółdzielczości*. Warszawa: Wszechnica Polska.
- World Cooperative Monitor (2020) *Impact and Reactions of Cooperatives to COVID-19*. <https://monitor.coop/en/media/library/research-and-reviews/impact-and-reactions-cooperatives-covid-19> [dostęp: listopad 2021].

**ROCHDALE PRINCIPLES IN THE CURRENT ACTIVITIES
OF POLISH FOOD CO-OPERATIVES**

Abstract: The aim of this article is to verify the real application of the classic Rochdale Principles of Cooperation in the current activities of Polish food cooperatives. On the basis of an ordered logit model, factors that have a significant impact on the applicability of the above-mentioned principles had been identified. The author's participating observations and literature research allowed for the formulation of a research question with a historical and organizational dimension. The empirical part of this study had been prepared on the basis of data collected via the survey. Synthetic conclusions have been formulated using quantitative analysis methods.

Keywords: food cooperative, cooperative movement, cooperative, coop, Rochdale principles, social organization, ecology, management, healthy food, ordered logit model, marketing, social responsibility

JEL classification: L31, D26, O15, Q13, P13